

Japon Kılıçları'nın Yapım Sürecinde Bilginin Rolü ve Piyasası Üzerine

Muhsin Doğan

Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Bilim ve Teknoloji Politikası Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi

Liberal Düşünce, Cilt 15, Sayı 59 - 60, Yaz-Güz 2010, s. 250 - 261

Giriş

"Japonya'ya bir kılıcın yarattığını söylerler. Eski tanrıların, bir mercan kılıcı okyanusa batırdıklarını ve çıkardıklarında dört mükemmel damlanın denize düştüğünü ve bu damlaların Japonya'nın adalarını oluşturduğunu söylerler."¹ Japon tarihini bir döneme kadar anlamamıza yardımcı olacak bu satırlar Japonya için kutsal sayılan Japon kılıçları (*nihontö*)² konusunda da merak uyandıracak bir niteliğe sahiptir. Aslında bu merak Budist ve Şinto geleneğinden beslenen Japon mitolojisiyle alâkalıdır. Mitolojiye göre Japon kılıçları asla kırılmaz ve yenilmezlerdi, ayrıca, yeryüzünde kesemeyecekleri hiçbir şey mevcut değildi. Mitolojiyi bir kenara bırakıp gerçeğe döndüğümüzde ise, bu coğrafyada M.S. 650'lerden gelen bir kılıç geleneğinin var olduğu görmemiz mümkündür. Bu yüzden Japon tarihini asla kılıçlardan soyutlanmış olarak düşünemeyiz. Öte yandan, Japonya'da kılıç kutsal bir nesne olarak algılanmış sosyal, ekonomik ve kültürel hayat bu nesnenin gelişiminde başrolü üstlenmiştir. Kapalı ve değişime mesafeli bir geleneğe sahip olan Japonya uzun yüzyıllar kılıçlarını mükemmelleştirmekle yetinmiş, bu süreçte kusursuz kılıç üretmek için gereken teknik ve teorik bilgiyi yüzyıllarca ötesine iletebilmişlerdir. Meiji dönemine kadar da dışarıdan gelen gelişmiş teknolojilere ve farklılıklara sert bir duruş sergilemiş, bu çeşitliliğin zararlı olacağına inanmışlardır. Bu yüzden teknolojinin Japonya'daki serüveni ülkenin kendisi gibi

¹ Eski ve yaygın bir mitoloji olmasına rağmen yazılı bir kaynağa referans verilememektedir.

² Yumoto, M. John (1989), *The Samurai Sword: a Handbook*, Singapore: Tuttle Publishing.

aykırı bir seyir izlemektedir. Bu seyir kırılma noktası sayılabilecek Meiji döneminde “hızlı modernleşme” ile (1868-1912) farklı bir yöne evrilecektir.

Teknolojinin toplumlardaki serüveni kültüre, topluma ve coğrafyaya göre değişiklikler göstermektedir. Örneğin, aynı zaman diliminde farklı coğrafi alanlarda farklı teknolojik seviyelere sahip ülkelerin, toplumların ve kültürlerin bulunması mümkündür. Aslında teknolojik değişim süreç içerisinde genel olarak insanların *ihtiyaca* bağlı isteklerinden büyük oranda etkilenmiştir. Ayrıca teknolojiyi tetikleyen faktör olan *icadın* öneminin insan gereksinimlerinin karşılanması aşamasında ayyuka çıktığı söylenebilir (Bassalla, G. 2008:7). Japon tarihinde ise icatların ve teknolojilerin ortaya çıkışı biçimleri birçok faktörden etkilenmiş, belirtildiği üzere sıra dışı bir seyir izlemiştir. Fakat temelde belirleyici olanın yine insan gereksinimlerinin varlığı olduğu söylenebilir. Bu özetle birlikte çalışmanın ana konusu şu şekilde ortaya çıkmaktadır: acaba Japonlar teknoloji konusunda, bu kadar katı olmalarına rağmen bu teknolojik aletleri (*nihontö*) nasıl olupta bunca süreçte bilgi kaybı olmaksızın aynı şekilde üretebilmişlerdir? Bu sorunun cevabını bulmak adına Japonya'nın Meiji dönemine kadarki teknolojik yeniliklerine yer vermek ve bu ülke için önemi çok farklı olan *kılıç* örneğinden hareket etmek yerinde olacaktır. Ayrıca bu çalışma Japonya'nın modernleşme öncesinde kılıcın gelişimi ve bu süreçteki enformasyon ilişkilerini irdelemektedir. Modernleşme sonrasındaki hızlı ve tepeden inme şeklinde bir *teknoloji transferi*'nin, evrimsel sayılmayacak kadar sert etkilerine yer vererek, bilgi iletimi açısından yoruma açık etkileri üzerinde durulacaktır. Bu yüzden, Tokugawa Şogunun'dan Meiji dönemine dek gelen hızlı modernleşme maratonu ve bu sürecin samuraylar ve toplum üzerinde yarattığı değişikliklerin teknolojik açıdan yorumlanması söz konusu olacaktır.

Çalışma dört ana bölümden meydana gelmektedir. Öncelikle, Japonya ve Samuraylık kurumu hakkında kısa bilgiler verilecek, ardından Kılıcın sahneye çıkışı ve toplum içerisindeki yerine değinilecek, bunu müteakip ikinci bölümde kılıcın geliştirilme sürecinde ne gibi etkenlerin baskın olduğuna değinilecektir. Üçüncü bölümde, kılıcın yapımı aşamasındaki enformasyon ilişkisinin yerel bağlar ile etkileşimi ve bu sürecin kusursuzluğa yakın olmasındaki toplumsal ve teknolojik faktörler irdelenecektir. Son bölümde ise 1868 Meiji döneminde yapılmış Samuray Devrimi'ne değinilerek, alışılmamış bir endüstrileşme ve teknolojileşme sürecine bakarak geçmiş ve gelecek Japonya arasındaki ilişkiye değinilip çalışmanın temel çerçevesi sonlandırılacaktır. Bu bölümün amacı ve konusu başka bir çalışmanın konusunu oluşturmakla beraber bu bilgilerin bu çalışma ile verilmesi, çalışmanın amacının bir kısmına (sosyal ve siyasal) ışık tutmasından ileri gelmektedir. Bunun ardından ise sonuç kısmı ile çalışma bitirilecektir.

1. Japonya ve Samuraylar Hakkında Kısa Bir Özet

Japonya (*Nippon-koku*), Büyük Okyanusta yer alan topraklarının %97'sini 4 büyük adanın oluşturduğu, geri kalanını ise 3 binden fazla adacığın oluşturduğu

bir ülkedir (Roskin, M., 2007: 340). Etnik yapısını %0,5 oranında Koreliler, %0,1 oranında Çinliler ve diğer gruplar, geri kalan yaklaşık %93'lük kısmını ise Japonlar oluşturmaktadır (Wright, E., 2006: 329-330). Kısıtlı bir alana sahip olan Japonya'nın ekilebilir arazilerinin toplam topraklardaki payı sadece %12'dir.³ Bu oranın azlığı ve nüfus yoğunluğunun fazlalığı ekonomik anlamda sınırlılık meydana getirmiştir. Paleolitik çağın son zamanlarından beri insanların yaşadığına dâir kanıtların bulunduğu⁴ bu coğrafyada, toprak sınırlılığı ve çetin doğal şartlar sebebiyle, toprak savaşları Japon tarihine damgasını vurmuştur. Bu savaşlar daha sonrasında kontrol sağlamak isteyen imparatorlar tarafından bastırılmak istenmiş, böylece savaşçı bir hizmetkârlar sınıfı ortaya çıkmıştır. Bu sınıfın adı *samuray*lardır (*one who serves*). Kelimenin etimolojisine inildiğinde Japonca'da *saburau* yani hizmet etmek kelimesinden türediği görülür (Turnbull, S., 2006:9). Samuray kurumunun yükselişi M.S. 7. Yüzyıl'a rastlamaktadır. Yamato döneminde birkaç temel sebep yüzünden bu kurum profesyonelleştirilmiş ve daha da gelişmiştir. Bu sebepler şu şekilde sıralanabilir: imparatorun hegemonyasını korumak adına bir birliğin gerekliliği, ekonomik sebepler, dış tehditler (özellikle Çin istilaları) ve son olarak iç tehditler (*emishi*, Japonya'nın kuzeyinde yaşayan klanların saldırıları) (Turnbull, S., 2008: 13-14). Bu yükselişten sonra samuraylar bir asırdan uzunca bir süre Japon topraklarında hizmet etmiştir. Restorasyon dönemine kadar samuraylık kurumu toplumda önemini korumuş ve ekonomik, sosyal ve kültürel olayların başrolünde yer almıştır.

Bu noktada belirtmekte fayda vardır ki, samurayların Japon geleneği içerisindeki elit yerlerini ve savaşçı niteliklerini kılıç teknolojisinin evrimiyle ve bu evrimin kendiliğinden ortaya çıkardığı enformasyon ilişkileriyle sağladıkları söylenebilir. Çünkü, sonraki bölümlerde de görüleceği üzere, Japonya'nın teknolojik tarihi (Meiji dönemine kadar toplumsal hayatı kolaylaştıracak birçok yeniliğin yanında) askerî teknolojilerin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi üzerine kuruludur. Bu bölümün devamında kılıcın tarihine değinilecektir. Tokugawa ve Meiji dönemlerindeki Japonya ise ayrı bir bölümde ele alınacaktır.

2. Kılıcın Sahneye Çıkışı

"Kılıcın yolu ile Zen yolu ikizdir, ikisi de aynı amaca hizmet eder: egonun öldürülmesi!"

-Yamada Jirokichi (1863-1931)

(Aktaran: Cohen, R., 2008:87)

Japon kılıçları konusundaki teknik bilgiyi teknolojik evrim sürecinin anlatılacağı bölüme bırakıp, bu bölümde kılıcın samuraylarla birlikte kullanılmaya başlanması ve toplumda herkesin taşıdığı bir *nesne* hâline gelmesini tartışmak daha

³ The Economist (2009), *Pocket World in Figures*, Londra: Profile Books, s. 170.

⁴ Wikipedia katılımcıları (2010). Japonya. Wikipedia, Özgür Ansiklopedi. Erişim tarihi 18:42, Haziran 9, 2010 url:<http://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Japonya&oldid=5775573>.

doğru olacaktır. Japon kılıç ve Kendo ustası Yamada Jirokichi'nin yukarıdaki sözünde belirtildiği gibi, kılıç ve savaş sanatları (*Buşido*) sadece bir güç göstergesi değildir, aynı zamanda dinsel öğretilerle beslenen ve “insan zaafı”nı öldürmek için kullanılan bir nesnedir. Ayrıca Yoshikawa'ya göre, kılıç sadece basit bir silâh değildir, aynı zamanda hayatın sorularına cevap oluşturacak anahtarları içermektedir (Aktaran: Cohen, R., 2008:87).⁵ Bu denli derin manaya sahip olan bir silâhın samuraylar ve halk tarafından yaygın olarak kullanılmaya başlanmasının tarihsel süreçte dört önemli olayın vuku bulmasıyla ortaya çıktığı söylenebilir. Bu olaylar sırasıyla korsan saldırıları, Birinci Moğol İstilasası, İkinci Moğol İstilasası ve korsan saldırılarının geri dönüşü olarak özetlenebilir.

Korsan saldırıları genellikle Kore tarafından gelmektedir. Japon tarihinde önemli savaflara sahne hazırlayacak bu tarz saldırılar samurayların ve onların savaş donanımlarının geliştirilmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Özellikle bu dönemde bilindik Japon kılıçları miktar bakımından yaygın hâle gelmiştir. Bununla birlikte, Japonların savaş sanatları (*Buşido*) bilgi birikimi daha iyi samuraylar yetiştirmek için nesilden nesile aktarılmıştır. Bu noktada Japon tarihinde önemli olan diğer iki saldırı ise daha büyük çapta ve daha yıkıcıdır. Bunlar Kubilay Han önderliğindeki Moğol istilalarıdır (1274). İlk Moğol istilaları sırasında samuraylar dirense de, Moğolların güçlü ordularını yıldırان Japon adalarının çevresinde sıkça görülen tayfunlar olmuştur.⁶ Daha sonra çok daha güçlü bir armada ile gelen Moğollar bu sefer içinde Çinliler ve Korelilerin de bulunduğu gemileri okyanusta kaybetmiş ve çoğu tekrar çıkan tayfun sırasında batmıştır. Adaya çıkmayı başaran yaklaşık 10.000 kadar Moğol ise samuraylar tarafından yenilgiye uğratılmıştır (1281).⁷ Bu istilalar konusunda şanslı olan Japonlar kendileri kurtaran tayfuna, daha sonra ikinci dünya savaşı sırasında savaş pilotlarına da verecekleri, *kamikaze* (divine wind) ismini vermişlerdir (Turnbull, S., 2008: 45-48).

Yukarıdaki tarihsel süreç kılıç sanatlarının ve teknolojilerinin askerî ihtiyaçlardan çıkarak gelişmesi ve bu aşamadan sonra Basalla'nın terimiyle *ayıklanma* sürecine girmesi açısından önemlidir. Ayıklanma, bir yeniliğin toplum tarafından kabul görmesi ve sağladığı faydaya bağlı olarak kullanılıp kullanılmamasına karar verilmesine denmektedir. Japonya'nın askerî tarihi bu açıdan kılıç teknolojilerinin gelişmesine büyük oranda ışık tutmaktadır.

Bu bölümde samuraylarla birlikte kılıcın sahneye çıkışı ve büyük miktarlarda üretilip kullanılması süreci, tarihsel zorunluluklar ile desteklenerek anlatılmıştır. İki önemli hususun çalışmanın geri kalanında akılda tutulması önemlidir.

⁵ Japonlar inanışlarına göre yeryüzündeki görevleri ve hayatın sorularının cevaplarıyla uğraşmaktadırlar. Bu sorular ve cevaplar için referans oluşturabilecek bugüne kadar çekilmiş en iyi film *The Last Samurai* ve *Twilight Samurai*'dir. Ayrıca, basılı kaynak olarak ise, Helen DeWitt'in *The Last Samurai* kitabı referans olarak gösterilebilir.

⁶ İlginçtir ki coğrafi şartlar yüzünden şekillenen bir toplum aynı şartlar söz konusu olduğunda dış tehditlere karşı avantajlı konuma gelmektedir.

⁷ Bkz. Turnbull, Stephen (2009), *The Mongol Invasions of Japan 1274 and 1281*, New York: Osprey Publishing.

Bunlardan birincisi, kılıç sadece askerî amaçlar için üretilmiş bir silâh değildir. İkincisi ise, kılıcın feodal yapıyı güçlendirip, toplumsal yapıyı şekillendirecek ölçüde bir teknolojik evrimi vardır.

Sonraki bölümde Japonların kılıçlarını nasıl geliştirdikleri ve eşi benzeri olmayan (teknik anlamda) bu silahların nasıl bu kadar mükemmele yakın olabildikleri ve bu süreçte bu bilgiyi nasıl bozulmadan korudukları anlatılmaya çalışılacaktır.

3. Kılıcın Gelişim Süreci ve Anatomisi

Bu bölümde Japon kılıçlarının geliştirilme sürecine değinilecektir. Sırasıyla, *Kılıç yapım aşamaları* ve son olarak da *toplumsal bir dürtüyle kılıcın yaygınlaşması* alt başlıklarıyla bu bölüm tamamlanacaktır. Bu bölümün amacı ise kılıç üzerinden bir dönemin teknoloji geçmişine ve toplumsal yapısına göz atmaktır; bunu yaparken teknik bilginin kusursuz paylaşılmasında etkili olan temel birkaç etkene dikkat edilecektir.

3.1. Kılıç Yapımı

Çalışmanın bu kısmında, fazla teknik bilgiye girmeden, bir kılıcın basit manada nasıl yapıldığı, bunu yaparken nasıl bir *bilgi* (knowledge) ve *enformasyon* (information) aktarımı olduğu gösterilmeye çalışılacaktır. Bu sebepten ötürü, kılıç yapımının kısa geçmişine değinmekte fayda vardır.

Japon kılıç ustaları (blacksmits) kılıç yapmayı Koreliler ve Çinlilerden öğrenmişlerdir. Katlı dövme sistemi (*the repeated hammering*) denilen bir sistemi kendileri geliştirerek dönemin en teknolojik kılıcını yapmayı başarmışlardır (Ares, J., Antonio 2006: 26). Bu dönemde yeryüzünde görece sağlam kılıç yapan Batılılar mevcuttu (örneğin İspanyolların *Toledo* kılıçları) fakat Japon kılıçları kadar keskin ve dayanıklı kılıç yapan ve bunu endüstriyel bir üretim olmaksızın usta-çırak ilişkisinde yürüten bir toplum daha yoktu.⁸ Kılıçların yapımında Japonların izlediği yol oldukça şaşırtıcıdır. Çoğunlukla yazılı kaynaklar olmaksızın usta-çırak ilişkisiyle icra edilen bu iş, genellikle katı kurallara sahip bir kılıç okulunda yetiştirilen yaklaşık 10 kişilik bir ekiple yapılırdı. Bir kılıcın (*daito*) yapımı yaklaşık altı ay kadar sürerdi. Bu yapım aşamasında kılıcın yapılış biçimi ustadan çırağa yahut babadan oğla örtük bilgi (*tacit knowledge*) biçiminde geçmekteydi. Sonradan bu sistem okullar aracılığıyla kısmen yazılı hâle getirildi. Yapım aşamasının en ilginç olanı kılıçların eğimli (*curved*) hâle getirilmesidir. Japonlar bu sistemi deneme yanılma yoluyla yaklaşık 100 yıl kadar süren uzun bir süreçte öğrenmişlerdir. Kısaca, metaruluji bilimi açısından oldukça mühim olan süreci şu şekilde özetlemek mümkündür: kılıcın yapımı son aşamaya gelince, yüzlerce derecede ısıtılan kılıcı bir anda suya

⁸ Bu noktada hatırlatmakta fayda vardır ki, bu usta-çırak ilişkilerinin temelinde girişimcilik güdüsü vardır ve bu çalışma stiline amaçları Avusturyacı girişimci kavramıyla birebir örtüşmektedir.

batırmak metalin atom yapısında deformasyona neden olmakta ve eğimli bir hâl almasını sağlamaktadır (Yumoto, M. J., 1989:97-102). Japonya'da bulunan metal kaynaklarının kaliteli oluşu, kılıcın hammaddesi olan *Tamahagane*'nin⁹ kimyasal yapısını olumlu açıdan etkiler. Bu etkileşim teknolojik farklılıkların ve yeniliklerin coğrafya ile doğrudan ilişkili olduğu ve *Divergence* sorunsalının bir manada buradan kaynaklandığını ileri süren Jared Dimond'un tezine de örnek oluşturabilir.¹⁰ Ayrıca bu sürecin bilginin yönetilmesi ve biriktirilmesi hususunda önemli bir rolü vardır. Aslında bu süreçte Japonların kılıç yapımındaki adımları bu kadar kusursuz uygulamalarının sebepleri arasında kurdukları okul sisteminin yazılı olan/olmayan kaynakları iletmedeki başarılı olması gösterilebilir. Bu okullar genellikle ün ve soyluluk esasıyla çalışmakta ve kendi içlerinde kurdukları piyasa yapısı ile ilerlemektedir. Bu yüzden Japon kılıçlarının yapımı aşamasındaki *bilginin* iletilmesinde piyasanın (modern anlamda olmasa bile) önemli bir rolü vardır. Beceri (skill) Hayek'in de söylediği gibi ancak bilginin serbest ve sistemli olduğu bir yerde oluşabilir. Bu serbestliği sağlayan kurumlardan biri olarak piyasa gösterilebilir (Hayek F., 1996: 33).

Kılıç yapım sürecinde diğer önemli bir husus ise, kültürel ve dinsel kurumların yapım aşamasında önemli rol oynaması ve bilginin *yazılı* (codified) hâle getirilmesi sürecidir. Özellikle Şinto inancına göre ustaya saygı ve bilgiyi yaratan bilimin halka hizmet için kullanılması çok önemlidir. Bu yüzden kılıç ustaları yaptıkları kılıçların halka hizmet ettiğini düşünerek mükemmelleme yakın bir performans göstermektedirler. Ayrıca bu mükemmelliğin nesilden nesile kusursuz bir biçimde aktarılması için kılıç ustalarının en önemli yöntemi, kılıçların *suka* (sap) kısmına kılıcın kimliğini ve yapıldığı maddenin türünü ve yapılaş biçimini yazmaktır. Bu noktada kılıçların bir pazarda mübadele ile satılmadıklarının altı çizilmelidir. Genellikle kılıçlar bir fiyat karşılığında yapıldı fakat her parası olan kılıç alamazdı, sadece samuraylar ve kılıç kullanmayı hak edenlere bu ayrıcalık tanınırdı. Daha yalın bir ifadeyle, kılıç için sadece para sahibi olmak yetmezdi: ün, yetenek ve soyluluk bu piyasa için geçerli para birimleridir.

Kılıcın birincil sırada bir nesne olması Japonları onu daha iyi kullanmak için farklı yenilikler yapmaya zorlamıştır. Atların üzerinde daha rahat hareket imkânı sağlayan *abumiler*¹¹ kılıç kullanımı kolaylaştırmak için geliştirilmiş teknolojik nesnelere olarak görülebilir. Lynn White *Great Stirrup Controversy*¹² tezi kapsamında, Avrupa'daki feodal sistemin gelişmesinin en önemli sebepleri arasında *stirrup* (*Eyer*) kullanımının yaygınlaşmasını göstermektedir. Aynı durum Japonya'da ise Edo

⁹ Wikipedia contributors, "Japanese swordsmithing," *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Japanese_swordsmithing&oldid=385389327 (accessed September 28, 2010).

¹⁰ Bkz. Diamond, Jared (2005), *Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies*, New York: W.W. Norton & Co.

¹¹ Wikipedia contributors, "Stirrup," *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Stirrup&oldid=384553262> (accessed September 28, 2010).

¹² Great Stirrup Controversy. (2009, March 27). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 11:35, March 27, 2009, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Great_Stirrup_Controversy&oldid=279989914

Dönem'inde (1600-1800) *abumilerin* (Japon eyerleri) kullanımının yaygınlaşması ve samurayların toprak üzerinde denetim ihtiyacını artırması için de geçerlidir.

3.2. Kılıç Yapım Sürecinde Standartlaşma, Kılıç Okulları ve Kılıcın Piyasadaki Yeri

Bu bölümde aslında temelleri modern iktisatla oluşturulmuş fakat özellikle fikirselle ve felsefî anlamda köklerini geçmişte bulabileceğimiz Avusturya İktisat Okulu'nun bilgi hususundaki teorilerine yer verilip, bu sürecin içeriğine değinilecektir.

Avusturya İktisat Okulu iktisadı diğer okullara göre daha farklı bir metodolojiyle ele almaktadır. *Praksisyolojik* mantık ile hareket eden okulun özellikle iktisadın anlaşılması konusunda önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle yöntemsel ve kavramsal tartışmaların farklı bir noktaya taşınmasına ve bu nedenle iktisat biliminin (science of economics) anlaşılmasına ve anlamlandırılmasında önemli bir rolü bulunmaktadır. Avusturya İktisat Okulu özelinde bu çalışmanın konusu Richard Cantillon'dan başlatılıp Israel Kirzner'in piyasa süreci (market process) tartışmalarına kadar götürülebilir. Bu manada piyasa teorisinin tarihsel olaylardan kopuk olduğunu ve sadece "21. Yüzyıl" teorisini olduğunu düşünmek aldatıcı olacaktır.

Japonya kılıç yapım sürecine dönecek olursak, bilgi aktarım teorileri bakımından Avusturya İktisat Okulu'nun rolünü kılıç yapım okullarının arasındaki rekabet ve üretim süreci sırasında oluşan kurumların etkileşimi açısından açık bir şekilde görebiliriz. Bu perspektifle siyasal rejimlere bakılmaksızın piyasa sisteminin toplumlarda ve kültürlerde bir şekilde var olduğunu anlamak mümkündür.

Japon kılıç yapım okulları (*Ryular*)¹⁵ eski dönemlerden modern zamanlara kadar geçen süreçte önemli bir role sahiptiler. Otoriter ve militer bir yapıya sahip toplumda, savaşçıların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik üretimlerde bulunmaktaydılar. Bu noktada genel manadaki askerî üretim modeline ters bir durum söz konusudur. Modern ve bilinen manada genellikle askerî gereksinimleri devletlerin veya imparatorlukların yönettiği ve benimsediği kurum/kurumlar karşılamaktadır. Japonya'da ise açık bir fiyat sistemiyle olmasa bile birden fazla okulun farklılaştırmaya çalıştığı sınırlı bir grup rekabetçi üretim sistemi bulunmaktadır. Kılıcın yapım sürecinde hammadde sağlayıcıların ve diğer üretime katkısı olanların ortak bildikleri tek dil, onun nasıl yapılması gerektiğini içeren enformasyondan ibaretti. Bu enformasyonu ise okulların başındaki ustalar başka ustalardan öğrenerek elde etmişlerdi. Bu noktada Avusturya iktisatçılarının piyasa süreci (Kirzner 1978: 23) dedikleri bir aşamada bilgiler üreten ve gelecekteki müstakbel üreticiler arasında transfer edilmekteydi. Bu Kirzner tarafından keşif süreci (discovery process) olarak da adlandırılmaktadır (Kirzner 1997: 62). Japon kılıçları'nın özellikle okullar arasındaki çeşitli teknik farklılaştırmalar dışında, genellikle ortak sunuldukları kişiler (samuraylar) ve pazar (sınırlı elitlerin ve kişilerin var

¹⁵ En büyük 6 tane okul vardı bunlar sırasıyla: Soshu, Yamato, Bizen, Yamashiro ve Mino okullarıydı.

olduğu) sayesinde bilginin de Avusturyacı piyasa teorisi doğrultusunda paylaşıldığı büyük ölçüde söylenebilir.

Standartlaştırma bir diğer bilgi transferi şeklidir. Buna göre okullar kendi kılıçlarını teknik birkaç kıstas ile özelleştirmekte ve buna göre fiyat belirlemektedir. Örneğin Bizen Kılıç Okulu'nda yapılmış bir kılıcın *kisagi* (kılıcın ucu), *ha* (kılıcın keskin kısmındaki desenler) ve *hira*'ları (keskin kısmın üst tarafındaki cilalanmış yer) farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar okullar tarafından aynı ürün üzerinde standartlaştırmalar yapmalarına ve bu standartlaştırmaların da kılıcın künyesi niteliği taşımasına sebep olmaktadır. Bu sayede kılıcın hangi okul tarafından nasıl yapıldığının bilgisine ulaşılmakta ve kılıçların hangi okullar tarafından tamir edileceğinin bilgisinin bulunabilmesine olanak tanınmaktadır.

3.3. Kılıç Kullanımının Yaygınlaşmasında Toplumun ve Piyasanın Rolü

Samurayların sorumlulukları ekilebilir arazilerin üzerinde devlet kontrolünü sağlamak olduğu gibi, Edo döneminde samuraylar aynı zamanda kolluk görevlerini de üstlenmişlerdir (Turnbull, S., 2008: 108-109). Ayrıca kılıç taşımak onur sayıldığı için kılıcı olmayanlar toplum tarafından dışlanmaktadır.¹⁴ Bu yüzden kılıçların yapımı sırasında hataları azaltmak ve kaliteyi artırmak için Japonlar, Koreliler ve Çinlilerden cilalama teknikleri hakkında bilgiler almışlar, ayrıca keskinliğini artırmak için hammaddenin kimyasında değişiklik arayışlarını sürdürmüşlerdir. İlginçtir ki 800'lere kadar dayanan süreçte Çinliler tarihte bilinen ilk barutu bulmuşlardır. Bu buluş Japonlar tarafından alınsa da güherçile, kükürt ve odun kömürü karışımları sadece simyacılar tarafından kullanılmıştır ve ateşli bir silâh yerine büyü olarak kullanılmıştır. (Chase, K., 2008:39). Ateşli bir silâhın keşfine Batıya nazaran çok erken olan bu tür buluşların, Japon toplumunda kabul görmemesinin sebebi dinî inanışlar ve kılıcın kutsallığı ile açıklanabilir. Bu kutsallık toplumun her alanında kendini çok derin bir biçimde hissettirmektedir. Kılıcın yerine yeni savaş ve kontrol aletlerinin alışı ise ancak 1700'lerin sonlarını bulmaktadır.

Japonlar kılıcın seyrine etki eden gelişmeleri ve teknik bilgileri diğer toplumlardan ticaret sayesinde alabilmişlerdir. Serbest sayılmasa bile Doğu'nun tüm yeniliklerini barındıran bir kültür olan Çin ile ticarî bir ilişki içerisine girmek, enformasyon transferini de -kaçınılmaz olarak- beraberinde getirmiştir. Bunun örneklerini özellikle Meiji döneminde gözlemlemek mümkündür. Devrim öncesi Japonya'da yukarıda bahsedilen değişiklikleri ve etkileşimleri, George Basalla'nın meşur kitabı *Teknolojinin Evrimi*'nin ilk bölümlerindeki yenilikçi süreci görmemiz mümkündür. Buna göre *nesne* odaklı bir toplum (ki burada nesne Kılıç'tır) teknolojik manada gereksinimlerini genellikle askerî ve toplumsal saiklerle gidermeye çalışmıştır. Kılıç yapım örneğinde olduğu gibi endüstriyel ve ekonomik dürtülerin çok ön planda olmadığı bir süreç söz konusudur. Kaliteyi artırmanın

¹⁴ Kılıca sahip olmanın belirli bir bedeli vardır fakat kılıcı olmayan kişiler (8-15 yaş çocuklar bile) *daito* benzeri olan ama tahtadan yapılan *bokken* isimindeki silahları taşımak zorundaydılar (Lowry, D., 1986: 17-19).

ve kılıç konusunda ustalaşmanın topluma hizmet sayıldığı sosyal bir sistemde kılıç ve benzeri nesnelere yapım aşamasında ve sonrasında yenilikçiliğin hızını artırması söz konusudur. Ayrıca coğrafi gezilerde Çinlilerden edinilen bilgi birikiminin tek yönlü olarak kusursuz bir biçimde aktarılması ve uygulanması görülmektedir. Bu noktada bilgi transferi ve bu transferin toplum tarafından içselleştirilmesi söz konusudur. Son olarak devrim öncesi Japonya'nın ekonomik anlamda feodal bir yapıda olduğunu ve bu yapı sayesinde samuraylık kurumunun geliştiğini, samuraylık kurumunun altın çağlarının ise Japonların kılıç teknolojisini geliştirmeleri sayesinde yaşandığını açıkça belirtmek gerekir.

Devrim sonrası Japonya için yenilik sürecinin biraz daha farklı işlediğini söylemek mümkündür. Ayrıca belirtmekte fayda vardır ki, devrimsel bir geçişin her türlü kültürel ve ekonomik kurumlara çok fazla zarar verdiğini Japonya örneğinde bir kez daha gözlemleyebiliriz. Sanayileşme sonrasında ekonomik ilişkilerin ve yapıların değişip, bununla birlikte teknolojik gelişimin ve yeniliğin de seyrinin değişeceği aşikârdır. (Bassalla, G. 2008:153-160). Japonya'nın 1868 sonrası hevesli sanayileşme adımları beraberinde teknoloji transferlerinin önünü açmıştır. Bu şekilde daha esnek bir ekonomik pazara doğru evrilen Japon ekonomisi, feodal yapılarını yıkarak modern Japonya'ya doğru seyir izlemeye başlamıştır. Bu noktada gereksinimler ve ihtiyaçların önüne geçilerek yeni gereksinimler ortaya çıkmıştır. Pazar ekonomisinin gelişmesiyle artan ihtiyaçlar ve şehir yaşamına dönen insanlar nedeniyle değişen sosyolojik yapılar söz konusudur. Bu yüzden devrim sonrasında tam manayla doğunun kendine has teknoloji tarihi terk edilip, Batı tarzı bir ekonomik yapıya ve teknolojiye adapte olunması söz konusudur. Sadece ekonomik anlamda değil sosyal ve kültürel anlamda da Batılılaşmanın varlığı, yeni endüstriler yaratıp yeni teknolojilere sebep olduğu bir gerçektir. Bu Batılılaşmanın ise teknolojiye pozitif bir katkıda bulunarak işçi ve pazar denetimini sağladığı bir başka önemli husustur.

4. Devrim ve Bir Devirin Bitişiyle Birlikte, Bilgi Pınarının Yıkılması

Uzunca bir süre Japonya'da samuraylar ve kılıçlar topluma, ekonomiye ve kültüre hakimdi. Sabah uyandıkları andan itibaren kendilerini yaptıkları işin mükemmelliğine adanmış bir toplum, yenilikler ve icatlar konusunda o kadar yaratıcı olmamıştır diyemeyiz fakat yenilikler konusunda kendiliğinden sürecin işlediğini ve gelişimin var olduğunu tarihsel örneklerle görebiliriz. Aslında burda yenilik ve icada batılı manada vurgu yaptığımızı belirtmekte fayda vardır. Yeniliğin ve buluşun anası olarak sayılan gereksinimin var olduğu bu coğrafyada daha fazla üretmek yerine daha iyiyi üretmek esas alındığından yeniliklerin ve buluşların gecikmesi mazur görülebilir. Bu mazuriyet bilginin bu kadar kusursuz iletilmesinde önemli bir rol oynar. Daha açık bir ifadeyle her anlamda mükemmellik arayışı Japonlara bilginin de mükemmel aktarılması konusunda bir müşşevvik sağlamıştır. Bunun en açık kanıtı olarak kılıç ustalarının kılıç okullarında üret-

tikleri kılıçların erken dönem ve son dönem içindeki benzerlikleri gösterilebilir. Meiji dönemine kadar Japonlar cam teknolojisini bile keşfedememişlerdi. Samurayların ve Japon halkının teknolojiyle tanışması ve dışarıdaki dünyayı öğrenmeye başlaması ilk Avrupalıların ülkeye gelmesiyle başlamıştır (1543). O zamana kadar en üstün teknolojiye sahip olduklarını düşünen Japonlar gemilerden çıkan ateşli silâhları gördüklerinde, artık Japonya'nın geleceğinin değişebileceği ortaya çıkmıştır (Roskin, M., 2007: 350).

İşte bu dönemden sonra adaya gelen tüfek ile birlikte artık samuraylar eski güçlerini kaybetmeye başlamıştır. Genç imparator Meiji, Tokugawa Şogunundan devraldığı Japonya'nın yüzünü Batıya dönmesini istemektedir. Tokugawa döneminde halkın refahının gözle görülür düşüşler yaşaması Meiji'nin işini kolaylaştırmıştır. 1867'de Meiji samurayların sokaklarda kılıçla dolaşmasını yasaklamış ve eski usul giyim konusunda kısıtlamalar getirmiştir (Gordon, A., 2003:62-65). Bu dönemde Amerikalılar ile silâh anlaşmaları imzalanmış, samurayların isyanları ateşli silâhlarla bastırılmıştır. Yaklaşık 20.000 kılıç ustası ya öldürülmüş ya da bu işi yapmaları yasaklanmıştır (Yumoto, M. J., 1989:40). Devrim sonrasında kurulan modern Japonya'da yalnızca devlete bağlı 5 usta kalmıştır. İlginç bir istatistik ise, Amerikalıların silâh pazarlamak için geldikleri Japonya'daki kılıçları eski usul ve yararsız olarak adlandırıp daha sonra yaklaşık 350 bin (2. Dünya Savaşı sonrasındakilerde dahil) adet kılıcı ticarî ve hatıra amaçlı olarak ülkelerine götürmeleridir (Yumoto, M. J., 1989:45).

Sistemli bir restorasyon ve Batı'nın baskın olmak için getirdikleri teknolojilerin Japonya'yı etkisi altına alması çok zor olmamakla birlikte, her devrimin kendi içinde kaçınılmaz gerçekliği olarak birçok kişinin ölümüne ve Savaşçı samurayların sonunun kanlı bir şekilde gelmesine yol açmıştır. Bu dönem devamında sistemli bir teknoloji transferi kapısını aralamıştır. Buna göre; İngilizlerle, Amerikalılar, Fransızlar ve Hollandalılarla 1850-1914 yılları arasında ciddi bir teknoloji alışverişi yaşanmıştır buna göre bazı transferler şu şekilde sıralanabilir (Uchida, H., 1995: 37-48):

- 1868 – Madencilikte Batı metotlarının kullanılmaya başlanması
- 1869 – Deniz fenerlerinin yapılışı ve kullanılması
- 1870 - Telgraf hattının döşenmesi
- 1873 – İmparatorluk mühendis okulunun açılması
- 1882 - Ateşli silâhlar ve metal işleme endüstrisinin açılması

Bunların dışında Meiji hükümetinin üstünde çok fazla durduğu sanayileşme programı (*Shokusan kōgyō*) ile Batı teknolojileri endüstriye entegre edilmiştir (Low, M., 2005:135). Bu ve bunun gibi hızlı bilimsel ve teknolojik ataklar “modern” Japonya'nın temellerini oluşturmaktadır.

Japonların modernleşmesi yıllar sürse de, geçmişin etkilerinin silinmesi sadece çok kısa sürmüştür. Artık teknolojik bakımdan daha üstün bir Japonya modernleşmecilerin zihnindeki ideale bir adım daha yakınlaşmıştır. Bunun dışında ise toplumun etnik yapısı değişmiş 1000 yıllık hizmet geçmişinin ardından samuraylar tümüyle tasfiye edilmiştir. Andrew Gordon kitabında modernleşmeyi, çarşı gözlemlerini not defterine aktaran o dönemde Japonya'da yaşamış batılardan edindiği bilgileri aktararak, betimlemeye çalışır:

Basil Hall Chamberlain'nin anılarından: “Bir zamanlar feodalizmin kol gezdiği bu sokaklarda artık eski Japonların âdetleri yok olmuştur. Şimdilerde iki tane kılıç kuşanmış samurayları¹⁵ çarşıda görmek mümkün değil. Artık Japonya eski Japonya değil, insanlar İngilizce konuşuyor, takım elbise giyiniyorlar... Sanki her şey gece ile gündüz arasında değişmiş gibi...” (Gordon, A., 2003:61).

Bu alıntılar aslında bir devrin nasıl kapandığını ve geçmişten günümüze Japonya'nın geçirdiği değişimin bir kanıtı niteliğindedir.

Sonuç Yerine

Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan Japon Kılıçları ve onların yapım sürecindeki bilgi ve pazar ilişkileri 4 bölümde özetlenmeye çalışılmıştır. Genel olarak çalışma içerisinde varolan tarihî ve kültürel bilgiler Japonların ve genel manada Doğunun pazar anlayışının farklı olduğunu vurgulamak amaçlıdır. Üçüncü bölümün sonlarına doğru anlatılmaya çalışılan pazar olgusunun farklı oluşu, Batılı anlamda varsaydığımız teorilerin buraya uygulanamayacağını göstermemekte, aksine her kültürde olduğu gibi antropolojik ve sosyolojik bir gerçeklik olarak piyasa olgusunun isim değiştirirse de temel niteliklerinin her zaman var olduğunu göstermektedir. Bu noktada belirtmekte fayda vardır ki, *pazar* (market) gerçekliğinin altını Avusturyacı teorilerle doldurmak olanaklıdır. Aksi takdirde *yerleşik* (mainstream) bir iktisat anlayışının teorileri ile bu çalışmada bahsi geçen hususlara açıklık getiremeyeceği aşikârdır. Bu yüzden bilgi aktarımında pazarın önemli bir rolü olduğunun altını birkez daha çizmekte fayda vardır. (Mises 2003: 206) Avusturyacı iktisatçıların ve özellikle Ludwig von Mises'in eylem üzerine çalışmaları ve iktisat teorisine bu noktadan ulaşmaları üst satırlarda bahsedilmek istenen meselenin “neden Avusturyacı bir bakış açısı ile?” sorusuna cevap verebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle, Avusturyacı teorilerin bu çalışmadaki bilgi transferi ile ilişkilendirilmesinin ardında diğer teorilerden metodolojik ve ontolojik manada farklılıklarının olması yatmaktadır. Kılıç yapımında bir pazar yapısının olup olmadığına bu açıdan bakınca sorun kendiliğinden çözülmektedir. Özetlemek gerekirse, bilgi ve enformasyon paylaşımında pazar ve onun yarattığı kurumların etkilerinin çok büyük olduğunu görmekteyiz. Japonya'da bu kurum-

¹⁵ Samuraylar kılıcı bir onur simgesi olarak görürlerdi. Bu yüzden yanlarından ayırmazlardı. Genellikle iki tane kılıç taşırlardı. Bunlardan birincisi çoğunlukla bilinen ismiyle *Katana* (*daito*), uzun ve asil silâh sayılabilecek olanı, diğeri ise *wakizsashi* daha kısa ve yakın dövüş için olandır.

ların yanısıra diğer kültürel ve sosyal kurumların da yardımıyla bu sürecin kursosuz ilerlediğini söyleyebiliriz. Japonya'nın bilgi konusundaki bu başarısının iktisat ve enformatik bilimi açısından önemli olduğunu belirtmekte bu noktada fayda vardır.

Son olarak diğer önemli ve çalımanın son kısmını oluşturan nokta ise, devrimsel bir geçiş sürecinin kültürel ve ekonomik manada yarattığı tahribatlardır. Özellikle restorasyon sonrasında bilgi aktarımının bozulmasına neden olacak değişimler vardır. Bu noktada, her coğrafyanın kendine has bir piyasa yapısı olduğu gerçeğini bir kez daha hatırlatmakta fayda vardır. Japonya'nın hızlı "Batılılaşma" çabalarının kendi iç yapısını tahrip ettiğini söylememiz mümkündür.

Sonuç sayılamayacak ama son söz olarak söylenebilecek şey, kültürüne bu kadar düşkün bir toplumun devrimsel nitelikte bir dönüşüme uğratılması, belki de daha farklı seyredecek olan sosyal yapıyı olumlu ve olumsuz olarak etkilemiş, ve "yeni" bir Japonya ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu yeni Japonya'nın ise eski yapısından kopuk ve yazıda sözü sıkca geçen kurumlardan yoksun olduğu açıktır.

Referanslar

- Ares, J., Antonio (2006), *Metal: Forming, Forging, and Soldering Techniques*, New York: Barron's Educational Series.
- Basalla, George (2008), *Teknolojinin Evrimi*, Çev. Cem Soydemir, Ankara: Tübitak Yayınları.
- Chase, Kenneth (2008), *Ateşli Silahlar Tarihi*, Çev. Füsün ve Tunç Tayanç, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Cohen, Richard (2008), *By the Sword: A History of Gladiators, Musketeers, Samurai, Swash-bucklers, and Olympic Champions*, New York: Modern Library.
- DeWitt, Helen (2000), *The Last Samurai*, New York: Talk Miramax Books.
- Dimond, Jared (2005), *Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies*, New York: W.W. Norton & Co.
- Gordon, Andrew (2003), *A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to The Present*, New York: Oxford University Press.
- Hayek, F., (1996), *Individualism and Economic Order*, Chicago: University of Chicago Press.
- Hunter, E., Janet (2002), *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*, Çev. Müfit Günay, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kirzner, M., I. (1978), *Competition and Entrepreneurship*, Chicago: University of Chicago Press.

- Kirzner, M., I. (1997), "Entrepreneurial Discovery and the Competitive Market Process: An Austrian Approach", *Journal of Economic Literature*, Vol. 35, No. 1, pp. 60-85, American Economic Association, <http://www.jstor.org/stable/2729693> Accessed: 09/12/2009 09:46.
- Low, Morris (Ed.) (2005), *Building Modern Japan: Science, Technology and Medicine in the Meiji Era and Beyond*, New York: Palgrave Macmillan.
- Lowry, Dave (1986), *Bokken: Art of the Japanese Sword*, Colifornia: Ohara Publications.
- Mises, L., (2003), *Human Action: a Treatise on Economics*, New York: Liberty Fund Inc.
- Roskin, G., Michael (2007), *Countries and Concepts: Politics, Geography and Culture*, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Yumoto, M. John (1989), *The Samurai Sword: a Handbook*, Singapore: Tuttle Publishing.
- Turnbull, Stephen (2008), *The Samurai Swordsman: Master of War*, Singapore: Tuttle Publishing.
- Turnbull, Stephen (2006), *Samurai The World of the Warrior*, Oxford: Osprey Publishing.
- Turnbull, Stephen (2009), *The Mongol Invasions of Japan 1274 and 1281*, New York: Osprey Publishing.
- The Economist (2009), *Pocket World in Figures*, London: Profile Books.
- Uchida, Hoshimi (1995), *Short History of the Japanese Technology*, Tokyo: The History of Technology Library.
- Wright, Edmund (Ed.) (2006), *Dictionary of World History*, New York: Oxford University Press.